

Litteraturer

En rundtur till litterära platser i Södermanland

Södermanland, detta sköna landskap, har skildrats av många författare bland dem flera av våra största. Få landskap har en så omfattande skönlitterär tradition. Här möter vi människorna och naturen i Södermanland. Det är bönder och jordbruk, statare och vardagsslit, herrskapsfolk och herrgårdsliv, det är kvinnornas liv inuti de samhällen som männen byggt, det är industriarbete och flytt till städerna. Naturen som omger människorna består av gammal odlingsbygd, hagmarker, ekbackar, skogar, sjöar, åar och skärgård med öar och fiskevatten.

Vi har valt ut några av de sörmländska författarna i den här presentationen. Vill Du läsa vidare om dem kan Du besöka biblioteken i Södermanland. Där finns litteratur om författarna och den trakt de skildrar. Där finner Du också böckerna de skrivit.

Litterära platser i Södermanland

Välj ditt läs/resmål

[Till kartan](#)

Ta hela
"Litteraturen"

[Start](#)

Besök biblioteken

Adresser och
länkar
till biblioteken

Litteraturer i Södermanland

Navigation

Klicka på kartans olika delar för att läsa om de litterära kopplingarna till respektive ort.

Du kan när som helst återgå till kartan för att välja ett nytt resmål.

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

1 Adolf Törneros

Adolf Törneros föddes i Eskilstuna 1794. Huset där han bodde som liten finns kvar vid Kyrkogatan. Det ligger mitt emot Fors kyrka, vars torn han då uppfattade som en stor gubbe med urtavlan till ansikte. Törneros blev lärd latinprofessor i Uppsala. Han har blivit mest känd som en av de stora brevskrivarna i svensk litteratur. Han reser i Sörmland, ofta till Sjösa utanför Nyköping, där han har vänner. Han beskriver vad han ser och folk han möter.

Den sörmländska naturen, årstidernas växlingar, folkliv och umgängesseder skildras med träffande detaljer, humor och målade beskrivningar. *Brev och dagboksanteckningar* utgavs 1940 och i nyutgåva med kommentarer 1952. Breven till modern och till vännen Karl August Nicander finns i urval i *Sommar-Odyssé*, 1932.

Törneros barndomshem, Eskilstuna

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

2 Sigurdsristningen

Nära Sundbyholms slott vid Mälaren finns Sigurdsristningen, en nästan 1000-årig illustration till några välkända episoder ur Sigurd Fafnesbanes saga och ett av vårt lands förnämsta fornminnen. Varje år i början av augusti spelas ett vikingaspel, *Sigurd Fafnisbane*, i en björkhage nära ristningen. Vikingatida lekar och mat finns i anslutning till föreställningen.

Länkar:

- [Läs mer på Eskilstuna Museer](#)
- [Läs mer på Vicki and Runestones](#)
- [Läs mer på Göran Åreviks sida om runristningar](#)
- [En infosida om Sigurdsristningen](#)

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

3 Bo Setterlind

Bo Setterlind

Bo Setterlind växte upp i Strängnäs. I romanen *Pojken som trodde på Djävulen* skildrar han en gosses barndom i staden Prästviken, som man känner igen som Strängnäs, med domkyrkan, väderkvarnen, strandbadet, Grassagården och Sundby sjukhus. I *Mor Augustins diamanter* och *Från dörr till dörr* berättar han vidare om sin barndom. I *Ekegårdens sagor*, *Hamlet i Strängnäs* och många av hans dikter spelar staden och Mälaren en viktig roll.

I Strängnäs finns nu, vid Mälarens strand, en park som bär poetens namn. Här står en minnessten med en av hans mest kända psalmer som inskription: "Det finns en väg till himmelen".

Länkar:

- Om Bo Setterlind
- Dikten "Döden" ur Dikter från San Michele, 1954

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

4 Kurt Tucholsky

Kurt Tucholsky föddes 1890 i Berlin. Hans klara antinazistiska ställningstagande ledde till att han fråntogs sitt tyska medborgarskap. Hans böcker brändes av de tyska nazisterna. Under åren 1929-1935 bodde han i Sverige, mest i Mariefred, där hans grav finns. Romanen *Gripsholms slott, en sommarsaga*, 1931, är en poetisk kärleksroman där miljön är Gripsholms slott och dess omgivningar. Varje år utdelas Tucholskypriset till en förföljd författare.

Länkar:

- Biografi på Immigrant-institutet
- Om Kurt Tucholskys liv i Tidningen Boken
- "Tucholsky vinner i längden", Folket i Bild/Kulturfront
- Tucholskypriset på Svenska PEN

Gripsholms slott

5 Moa Martinson

Johannesdal, Sorunda

Hela sitt vuxna liv bodde Moa Martinson (1890-1964) på torpet Johannesdal, nära sjön Styran i Sorunda på Södertörn. Här fostrade hon fem söner och här levde hon elva år ihop med Harry Martinson, som kom vandrande dit en majdag 1928. Hit kom författare som Artur Lundkvist, Erik Asklund, Ivar-Lo Johansson och Gustav Sandgren på besök. Moa Martinsons böcker *Armén vid horisonten* och *Jag möter en diktare* skildrar hennes liv på Johannesdal. När Moa en oktoberkväll 1914 såg upp mot Korpberget, som ligger bakom stugan, avtecknade sig träden som en mörk kolonn av soldater på marsch. Hennes romanserie med Betty som huvudperson, *Den osynlige älskaren*, *Du är den enda*, *Klockor vid sidenvägen* och *Hemligheten* återgår också på Moas torptillvaro i Sorunda.

Länkar:

- [Läs mer på Projekt Runeberg](#)
- [Läs mer på UGGLAN](#)
- [Mer om Moa Martinson \(på engelska\)](#)
- [Läs mer på Rönninge Gymnasium](#)
- [Litteratur på på Skärholmens Gymnasium](#)

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

6 Ivar Lo-Johansson

Ivar Lo-Johansson föddes 1901 och tillbringade sina första tio år på statartorpet Ådala under Hammersta på Södertörn. Statarlivet i Sörmland skildrar han bl a i *Godnatt jord* och novellsamlingen *Statarna*. 1911 köpte hans föräldrar ett litet egnahem, Djurgårdsgrind i Tungelsta. I och med detta hade fadern lyckats bryta upp från torparlivet och bli sin egen. På Djurgårdsgrind bodde Ivar resten av sin barndom och ungdom. Till stället hörde sex tunnland mager åkerjord. Livet där blev slitsamt. Hanvedens vildmark låg intill stugan och dess djupa skogar kom att betyda mycket för den unge Ivar. I *Analfabeten* berättar han om Djurgårdsgrind. Uppväxten skildras i *Pubertet*, den första delen av hans självbiografi.

Dagsverkstorpet Ådala under Hammersta säteri, Södertörn

Länkar:

- Presentation av författaren och människan, Ivar Lo-sällskapet
- Ivar Lo-museet
- Sammanställning av statarsystemet grundat på material från boken "Statarlängan från Berga" av Ivar Lo-Johansson m fl.
- Bibliografi över litteratur om Lo-Johansson och länksamling
- Mer om Ivar Lo-Johansson (på engelska)

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

7 Björn von Rosen

Björn von Rosen växte upp på Rockelsta vid sjön Båven nära Sparreholm. Om sin barndom skriver han t ex i *Gröna Kammarn*, i *Skärvor av en levnad* och i *Minnen från min gröna ungdom*. Senare bodde han med sin hustru Brita under många år i huset Majliden i Gnesta. I sin trädgård gjorde han bekantskap med den nötväcka som blev huvudrollsinnehavare i hans *Samtal med en nötväcka*, 1966. Det är en både lärorik och intagande bok.

Björn von Rosen umgicks med Harry Martinson, som på 50-talet bodde i Vårdinge utanför Gnesta. Martinsons hus Gustafsberg låg på en sluttning ned mot sjön Sillen. Där tillkom många av hans naturdikter, t ex *Juninatten* i samlingen *Cikada*. Harry och Björn skrev tillsammans boken *Bestiarium, verser om djur*.

Rockelstad slott

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

Sven Delblanc

I sin Hedebysvit skildrar Sven Delblanc trakten kring Vagnhärad, som i hans böcker kallas Hedeby. Mellan Västerljug i väster, Tullgarn i öster och Trosa i söder lever hedebyborna, de som befolkar romanerna *Åminne*, *Stenfågel*, *Vinteride* och *Stadsporten*. Mycket av handlingen utspelas i närheten av gården Mølna intill Trosaån. Där bor Axel Weber, Delblancs alter ego. Omvandlingen av Sverige från bondeland till industriland pågår. Staden Tälje drar till sig lantungdomen. Axel börjar på läroverket i Tälje. Hedeby förvandlas till sommarnöje för stockholmare.

Varje år den 26 maj, på Delblancs födelsedag, ordnar Delblancsällskapet en vandring längs Åpromenaden förbi hans Mølna. På Vagnhärad's bibliotek finns ett särskilt Delblancrum.

Länkar:

- [Läs mer på Sörmlandica](#)
- [Läs mer om Sven Delblanc \(på engelska\)](#)
- [Läs mer om "Sven Delblanc" av Lars Ahlbom, en monografi](#)

Allé till gården Mølna

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

9

Nynäs slott

Nynäs slott

Nynäs slott ägs av landstinget. Slottet och det omgivande naturreservatet ligger vackert vid sörmlandskusten nära Trosa. Strövstigarna är många. På det tillhörande torpet Långmaren brukas jorden med gamla metoder. I Orangeriet som hör till slottet finns en trevlig restaurang. Varje år under sommaren hålls en bokdag på Nynäs slott då litteraturintresserade samlas. Greve Bondes unika boksamling visas denna dag.

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

10 Maria Gripe

Maria Gripe föddes 1923 i Vaxholm och bor sedan länge i Nyköping. I sina böcker skildrar hon lyhört barns och ungdomars verklighet, även det mörka och svåra. Fantasin finns alltid med som en viktig del, till exempel i böckerna om *Hugo och Josefin* och om *Elvis*. Ibland får det övernaturliga ta plats mitt i vardagen, som i *Agnes Cecilia - en sällsam historia* och i *Glasblåsarns barn*. Maria Gripe berättar om individer som är unika och som söker sin identitet. Miljöer från Nyköping finner man i hennes böcker och i filmen *Agnes Cecilia*. På stadsbiblioteket i Nyköping finns Agnes Cecilians hus, gjort av gymnasieelever som fångat en scen ur boken.

Maria Gripes hem i Nyköping. Många av hennes böcker tillkom här

Länkar:

- [Läs mer på Författarcentrum](#)
- [Biografi på Leas Bokhylla](#)
- [Om Harald Gripe, bokillustratör](#)
- [Mer på Bergskolan](#)
- [Mer om Maria Gripe på Författarcentrum](#)

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

11 Karl Asplund

Gamla Oxelösund

Karl Asplund tillbringade som pojke sina somrar i Oxelösund. Hans farfar och farbror var lotsar i Oxelösund och Hävringe och Karl lärde känna farvattnen i dessa trakter. I dikter och i den självbiografiska *Livets smultronställen*, 1945, möter man hans barndoms skärgårdsseglatser och vistelse i Gamla Oxelösund med dess hamn, båtar och sjöfåglar.

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

12 Prins Wilhelm

Prins Wilhelm föddes på Tullgarn 1884 och dog 1965 på Stenhammar, där han bott sedan 1908. Han hade både konstnärliga och litterära intressen och Stenhammar blev något av en samlingsplats för konstnärer och författare. I hans författarskap ingår en rad diktsamlingar, novellsamlingar och reseskildringar. Texterna rymmer många fina iakttagelser av människor och natur i hans eget landskap, Södermanland. Memoarboken *Episoder* kom 1951.

Länkar:

→ [Läs mer om Prins Wilhelm](#)

Stenhammar

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

13 Kerstin Ekman

Kerstin Ekman är uppvuxen i Katrineholm. I ett sörmländskt stationssamhälle som liknar Katrineholm utspelar sig hennes romansvit *Häxringarna*, *Springkällan*, *Änglahuset* och *En stad av ljus*. Tidsperioden är 1870 till 1970.

Stationen med det gamla stationshuset finns kvar liksom torget och andra miljöer från böckerna. Änglahuset är rivet, men en av änglarna från huset finns bevarad på stadsbiblioteket.

Länkar:

- Läs mer på Projekt Runeberg
- Kerstin Ekman om författarens samhällsansvar i tidningen Känguru
- Författarpresentation på Albert Bonniers Förlag
- Kerstin Ekman om författande i Allt om böcker

Katrineholms station

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

14 Skenäs

Vid sjön Kolsnaren i Vingåker ligger Skenäs, en herrgård som på 1600-talet ägdes av Erik Dahlberg, upphovsmannen till *Suecia Antiqua*.

En av 1700-talets främsta skalders, Gustaf Fredrik Gyllenborg, växte upp på Skenäs. Som pojke strövade han i den lummiga naturen vid Kolsnarens stränder. Som vuxen återvände han ständigt till Skenäs, ofta i sällskap med vännen Gustaf Philip Creutz, skald även han. En ung systerson, Johan Gabriel Oxenstierna, växte också upp på Skenäs. Den nya syn på naturen, som präglar 1700-talets lyrik, har sin svenska utgångspunkt i dessa tre skalders upplevelser i trakterna kring Skenäs. Här föddes 1700-talets svenska lyrik. Gyllenborg återger i *Lantkväden över årstiderna* vad han ser på Skenäs: naturen, lantarbetet, vinterns slädpartier och fiske. I Creutz *Sommarkväde* och i Oxenstiernas *Skördarne* och *Dagens stunder* återges den lantligt idylliska miljön från Skenäs. I Oxenstiernas dagbok *Ljuva ungdomstid* möter vi skalden på ensamma promenader eller som deltagare i höbärgningen. Skenäs och dess natursköna omgivning har alltså spelat en viktig roll i vår litteratur.

Skenäs herrgård

Länkar:

- [Läs mer om Gustaf Fredrik Gyllenborg](#)
- [Läs mer om Gustaf Philip Creutz](#)
- [Läs mer om Johan Gabriel Oxenstierna](#)
- [Läs mer om Skenäs på Kunskap i Sörmland](#)

[hem](#)[till kartan](#)[föregående plats](#)[nästa plats](#)

15 Fogelstad

När Kvinnliga medborgarskolan startade på Fogelstads gods i Julita 1922 var syftet att utbilda kvinnorna, som året innan äntligen fått rösträtt. Elisabet Tamm ägde gården Fogelstad och lät skolan få lokaler där. Honorine Hermelin, Elin Wägner, Kerstin Hesselgren och Ada Nilsson var lärare på skolan. Gården finns kvar och där spelas skådespelet *O Fåglastad* med musik av Marie Selander. Ett litet bibliotek byggs också upp där.

Skolhuset på Fogelstad, Julita

Länkar:

- Läs mer på Kulturföreningen Fogelstad
- Läs mer på Kvinnliga Medborgarskolan
- Läs om Drömmen om kamratsamhället, Kvinnliga medborgarskolan vid Fogelstad 1925-1935, på femdok
- Läs om Elin Wagners bildningsväg
- Läs om Tidevarvsgruppen, Fogelstadsgruppen och tidningen Tidevarvet.
- Läs om Elisabeth Tamm på Fogelstad. En radikal herrgårdsfröken.

Bibliotek i Södermanland

Adresser och länkar till biblioteken i Södermanland

Eskilstuna bibliotek
Kriepsensgatan4
63220Eskilstuna
Tel. 016-101361
→ Till Eskilstuna bibliotek

Katrineholms bibliotek
Djulögatan27
64121Katrineholm
Tel. 0150-57630
→ Till Katrineholms bibliotek

Strängnäs bibliotek
Eskilstunavägen2
64580Strängnäs
Tel. 0152-296 70
→ Till Strängnäs bibliotek

Flens bibliotek
Drottninggatan3
64237Flen
Tel. 0157-19295
→ Till Flens bibliotek

Nyköpings bibliotek
Hospitalsgatan4, Culturum
61183Nyköping
Tel. 0155-248686
→ Till Nyköpings bibliotek

Trosa bibliotek
Rådstugan Torget1
61922Trosa
Tel. 0156-52235
→ Till Trosa bibliotek

Gnesta bibliotek
Marieströmsgatan3
64680Gnesta
Tel. 0158-70294
→ Till Gnesta bibliotek

Oxelösunds bibliotek
Järntorget7
61323Oxelösund
Tel. 0155-38350
→ Till Oxelösunds bibliotek

Vingåkers bibliotek
Bondegatan6
64330Vingåker
Tel. 0151-19190
→ Till Vingåkers bibliotek